

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A**

621

VITENDO VYA KUJIFUNZA KISWAHILI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2003

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
3. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A (Alama 40)

1. Orodhesha zana nne atakazotumia mwalimu kumfundisha mtoto stadi ya kusimulia.

Kadi za picha: kadi zinamruhusu mtoto kuona picha zinazohusiana na hadithi, hivyo kumsaidia kuunda maelezo yake mwenyewe.

Vitu halisi: kutumia vitu halisi vinavyohusiana na hadithi huongeza uelewa na kumbukumbu ya matukio.

Kitabu cha hadithi: kusoma hadithi pamoja kunamfundisha mtoto mlolongo wa matukio na misemo sahihi.

Vitu vya kuchezea: vikaragosi au bidhaa ndogo zinazofanana na wahusika wa hadithi husaidia mtoto kuigiza na kuelewa hadithi.

2. Chambua kwa kifupi changamoto nne za kutumia mbinu ya igizo katika kufundisha hatua za ukuaji wa lugha kwa mtoto.

Ukosefu wa vifaa vya kutosha: ukosefu wa vifaa halisi au wahusika wa kuchezea unaweza kupunguza ufanisi wa igizo.

Muda mchache: wakati mfupi unaweza kushindwa kumruhusu mtoto kuiga matukio yote kwa kina.

Ukosefu wa ujuzi wa mwalimu: mwalimu asiyeifahamu mbinu ya igizo anaweza kushindwa kufundisha kwa ufanisi.

Shinikizo la watoto: baadhi ya watoto hujisikia vibaya kuigiza mbele ya wenzake, jambo linalopunguza ushiriki wao.

3. Bainisha njia nne anazoweza kuzitumia mtoto ili kuweza kutambua maneno katika kujifunza lugha.

Kusoma pamoja na mzazi au mwalimu: kusoma maneno pamoja kunasaidia kutambua herufi na msamiati.

Kusikiliza hadithi: kuzingatia maneno yanayosemwa huongeza ufahamu wa msamiati.

Kufanya michezo ya maneno: michezo inaruhusu mtoto kutambua maneno kwa njia ya kufurahisha.

Kurekebisha na mwalimu: mwalimu kuonyesha maneno sahihi na kuelezea maana huimarisha utambuzi.

4. Taja mazoezi manne ya kulainisha viungo vya mtoto ili kumwandaa kujifunza stadi za awali za kuandika.

Kuchora mstari kwa penseli: husaidia mkono wa mtoto kudhibiti harakati.

Kuweka alama kwenye karatasi: husaidia mtoto kuanza kuelewa nafasi na muundo wa herufi.

Kufanya mazoezi ya kukunja karatasi: huimarisha misuli ya mikono na vidole.

Kutengeneza vitu vidogo kwa udongo au plastiki: huimarisha vidole na kuandaa mikono kwa kuandika.

5. Eleza kwa kifupi jinsi mtoto anavyoweza kutumia lugha katika kujenga mahusiano mazuri katika jamii.

Kutumia maneno ya heshima: mtoto anajifunza kuzungumza kwa heshima na wenzake.

Kuomba msaada au kutoa msaada: kuwasiliana kunasaidia kujenga urafiki na kushirikiana.

Kusikiliza na kuelewa wengine: kumsaidia mtoto kujenga mahusiano yenye heshima.

Kusema hisia na maoni kwa njia sahihi: huimarisha uelewa na mshikamano kati ya watoto.

6. Fafanua kwa kifupi matendo manne ambayo mzazi anaweza kuyafanya ili kukuza lugha kwa mtoto wa miaka sifuri hadi miwili.

Kuongea na mtoto kila siku: kumsaidia mtoto kujifunza maneno na misemo ya kila siku.

Kusoma hadithi pamoja: huongeza msamiati na kuelewa dhana za maneno.

Kuimba nyimbo na mashairi: huimarisha kumbukumbu na maneno mapya.

Kumsikiliza na kumjibu mtoto: husaidia mtoto kuelewa maana ya mazungumzo na kuongeza ujasiri wa kuzungumza.

7. Onesha hatua nne za kufuata wakati wa kufundisha kuandika herufi 'b'.

Onyesha herufi 'b' kwa kutumia kadi au picha: ili mtoto aone muundo wa herufi.

Elezea sauti ya 'b' kwa kuirudia kwa sauti: mtoto anajifunza msamiati wa kisauti.

Waulize watoto kuirudia sauti na kuandika 'b' kwenye karatasi: hufanya mazoezi ya kuona na kufanya.

Waachie kufanya mazoezi ya kuandika 'b' kwa kutumia vidole au alama za udongo: husaidia kumbukumbu ya mikono na macho.

8. Orodhesha zana nne ambazo mwalimu anaweza kutumia kumfundisha mtoto kutamka maneno.

Picha zinazohusiana na maneno: huonyesha maneno na maana.

Kadi za maneno: huimarisha utambuzi wa maneno na msamiati.

Michezo ya kuigiza: mtoto anajifunza kuzungumza kwa kuiga hali halisi.

Vifaa vya sauti kama redio au rekodi: kumsaidia mtoto kusikiliza na kutamka maneno kwa usahihi.

9. Fafanua kwa kifupi jinsi mazingira yafuatayo yanavyochangia katika kujifunza stadi za awali za kusoma kwa mtoto:

(a) Mazingira ya nyumbani: nyumba yenye vitabu, familia inayozungumza Kiswahili, na wachezaji wa mazungumzo husaidia mtoto kuiga na kujifunza msamiati.

(b) Mazingira ya shuleni: walimu wenye ujuzi, ushirikiano na wenzake, na zana za kufundishia hutoa fursa ya kutumia lugha kwa mazoezi ya kila siku.

10. "Mbinu za kufundishia stadi ya kuandika kwa watoto wa darasa la awali lazima ziwe na Sifa stahiki." Ainisha sifa nne.

Rahisi kueleweka: mbinu lazima iwe wazi na rahisi kwa mtoto.

Zinazohamasisha: mbinu inapaswa kutoa motisha ya kujifunza.

Zinazohusisha vitendo: mtoto anapaswa kushiriki kikamilifu kwa kutumia mikono na akili.

Zinazoweza ufuatiliaji: mwalimu anaweza kuona maendeleo na kutoa msaada pale inapohitajika.

SEHEMU B (Alama 30)

11. "Mwalimu anapomfundisha mtoto stadi za awali za kuzungumza anaweza kukutana na changamoto nyingi." Thibitisha kauli hiyo kwa hoja tano.

Watoto wengine hawana msamiati wa kutosha, jambo linalowafanya kushindwa kuelewa maelezo.

Baadhi ya watoto wanajisikia hofu au aibu kuzungumza mbele ya wenzake.

Ukosefu wa zana za kufundishia hufanya baadhi ya mbinu kushindwa.

Watoto wanatofautiana kwa kasi ya kujifunza, hivyo mwalimu anahitaji mbinu mbalimbali.

Usumbufu wa darasa kama kelele au vicheko huzuia watoto kuzingatia stadi za kuzungumza.

12. Kwa kutumia mifano, eleza manufaa anayoyapata mtoto katika ujifunzaji wa lugha. Tumia hoja tano.

Kuongeza uelewa wa dhana: mtoto anapojibu maswali au kuzungumza, anaelewa maana ya maneno.

Kuboresha msamiati: kutumia maneno mapya katika mazungumzo hufanya mtoto ajue maneno zaidi.

Kuongeza ujasiri: mtoto anapojibu au kuimba hadithi hujenga ujasiri wa kuzungumza.

Kuimarisha kumbukumbu: kufanana kwa matendo na mazungumzo kunasaidia kumbukumbu ya dhana.

Kuendeleza mahusiano: mtoto anapojifunza kuzungumza na wenzake, anajenga urafiki na mshikamano.

13. Kwa kutumia mfano kwa kila moja, fafania hatua tano za kufuata katika ufundishaji wa kuandika herufi za Kiswahili katika Darasa la Awali.

Onyesha herufi kwa kutumia kadi: mfano, onyesha 'a' na 'b'.

Elezea sauti ya herufi: elezea 'a' kama katika neno "ana" na 'b' kama katika neno "baba".

Waulize watoto kuirudia sauti na kuandika: mtoto anaiga mwalimu.

Tumia vitendo: mtoto andika herufi kwa kutumia vidole au alama za udongo.

Fanya mazoezi ya kurudia: kurudia hatua hizi kunasaidia mtoto kukumbuka herufi na sauti.

SEHEMU C (Alama 30)

14. Ili kuepuka changamoto zinazoweza kujitokeza katika ufundishaji na ujifunzaji, mwalimu hama bade kufanyia majaribio zana za kufundishia na kujifunzia kabla ya kuingia darasani. Chambua faida sita za kufanyia majaribio zana za kufundishia na kujifunzia stadi ya kuandika.

Kugundua kasoro za zana: mwalimu anaweza kurekebisha kabla ya darasa.

Kuongeza ufanisi wa muda: mwalimu anajua jinsi zana zinavyofanya kazi.

Kuhakikisha usalama: kujaribu zana husaidia kuepuka ajali.

Kuboresha mbinu ya kufundisha: mwalimu anaona njia bora ya kutumia zana.

Kuongeza motisha ya mtoto: zana zilizotaribiwa hutoa furaha na ushirikiano wa mtoto.

Kupunguza mkanganyiko: mwalimu anakuwa tayari na maelezo sahihi.

15. Chambua kwa kina hatua tano utakazozifuata unapomfundisha mtoto kusoma neno "baba" kwa kutumia mbinu ya onesho.

Onyesha kadi ya neno "baba": mtoto anaona neno kwa macho.

Tafsiri sauti ya kila herufi: elezea 'b' na 'a' kwa mpangilio.

Waulize watoto kurudia sauti: hivyo wanafanya mazoezi ya kimsingi.

Unganisha herufi kuwa neno: toa mwongozo wa kimsingi jinsi herufi zinavyoingana.

Wapange kufanya mazoezi ya kuandika na kusema: kuhakikisha wanaelewa na kumbuka neno.

16. Bainisha matendo matano atakayoyafanya mwalimu kumzofisha mtoto kusikiliza kwa makini.

Kutoa maelekezo kwa uwazi: kuhakikisha mtoto anafahamu kinachotakiwa.

Kuuliza maswali ya ufahamu: kuzingatia kama mtoto amesikia na kuelewa.

Kutumia muda wa kimya: kumruhusu mtoto kusikiliza bila usumbufu.

Kuonesha picha au vitu vinavyohusiana na maelezo: kusaidia kuelewa dhana.

Kuponda maoni ya mtoto: kumuhimiza kuelezea yale aliyoyasikia, hivyo kuongeza makini.